

Hazatérés Pósa Zoltán:
Hűséges szökés és hűtlen visszatérés, Coldwell Art Kiadó, 2018.

Milyen az, amikor valaki elhagyja a hazáját, „emigrál”, mintegy „elmenekül”, és utána mégis „megtér”, vagyis rádöbben arra, hogy igenis, valahol otthon kell lennünk? Milyen az, amikor a menekülésünk „hazafutásban” ér véget, amikor megértjük, hogy a hazatérés mindennél fontosabb, mondhatni, elkerülhetetlen; nincsen megnyugvás az otthon, az otthonunk nélkül? Pósa Zoltán újabb nagyregényében ezeket a kérdéseket teszi fel önmagának és az olvasóinak is, és valljuk meg, ezek a kérdések nagyon is napjaink problémái. Hiszen a jelen korban – szerencsére – nincsen már kényszer az itthon maradásra, a határok nyitva vannak, szabad az út, ahogy mondani szokták. Ebben az esetben a „kényszer” nem külső, hanem belső. És a szerző ezt a belső „kényszert” vizsgálja, annak természetét.

Pósa Zoltán folyamatosan ír, mondhatnám így is: folyamatosan regényt ír. Akkor is ezt teszi, amikor látszólag nem ezt teszi. Ugyanis azt az írói attitűdöt valósítja meg, ami valóban a jó regényírók sajátja, nevezetesen, hogy önmagára úgy tekint, mint egyszerre hőseire és krónikására újabb és újabb történeteinek. Szépen megmutatkozik ez a mostani munkájában is. Újabb regénye – a *Seminoma, avagy kórház a város közepén* című regényfolyama után – ismét a szerző azon erényeit képviseli, amelyek mindenképpen jellemzik Pósa Zoltánt a kezdetektől fogva, attól a pillanattól, hogy a kezébe – képletesen szólva – tolat vett, vagyis az 1985-ös *Ama török* című első prózai alkotása óta. Krónikása és hőse a regényének, írtam néhány sorral feljebb, és mindez valójában a nagy realisták tudása: tulajdonképpen arról a ritka képességről van itt szó, hogy szerzőnk el tudja mesélni, mintegy kívülről nézve, az általa is megélt történeteket – olykor akár anekdotikus módon –, vagyis mindazt, amiben élünk. Másképpen szólva: a mindannyiunk által végigélt hétköznapiakat fikciós szintre tudja emelni. Különös játék ez, mondhatjuk nyugodt szívvel, hiszen a regény műfajának a határait is feszegeti Pósa azáltal, hogy olykor szinte-szinte dokumentumregényt ír, vagyis nem egyszerűen realista lesz, hanem szinte naturalista, részletekbe menő és pontos leírásokkal dolgozva. Ám a mű, vagyis Pósa regénye, végső soron mégsem valamiféle szociológiai, avagy

dokumentarista alkotássá válik, hanem igazi műalkotássá, regénnyé, fikcióvá, történettel, elbeszélői ívekkel, karakterek fejlődésével, változásával.

Számunkra, akik benne élünk az adott korban, amelyről Pósa is ír, természetesen majdnem minden és mindenki felismerhető. Viszont ahogy telnek majd az évtizedek, úgy lesznek ezek a sajátos „fikciós-dokumentum művek” egyre inkább „kitalációk”, és ezáltal általános érvényűek. Pósa az az író, aki korunkból kiemeli a *jellemzőt*, és azt általánossá teszi. A 19. század nagy realistái szintén így dolgoztak, Balzac műveiben rendkívül sok aktualitás jelent meg az akkori kortárs számára, amelyek aztán a mi számunkra, mai olvasók számára az egész történetnek a háttérét, díszletét adják. Vagyis nem aktualitások többé, hanem fikciós elemek. A politika történelemé nemesül, a történelem pedig történetté, mesévé, amelybe bele tudjuk magunkat élni, hőseivé tudunk válni olvasóként, és amelynek újságcikk vagy éppen híradás jellege észrevétlenül a történetészövés részévé alakul át.

Mindez egyben a szerző stílusát is reprezentálja. És mindezen túl még van a regényírói technikájának egy igen fontos aspektusa. Az, amit egyetlen szóval enciklopédikusságnak nevezhetünk. Vagyis az az egyszerű tény, hogy Pósa Zoltán a regényeiben enciklopédikusságra törekszik. Mit is jelent ez a gyakorlatban? Mi az a szépírói technika, ami jellemzi a szerzőt? Az, hogy Pósa minden létező információt bele akar írni a szövegébe, tehát többször is körbejárja hőseit, megmutatja őket, hozzájuk kapcsolódó dokumentumokat szed össze – ha kell, leveleket, újságcikkeket, szóbeli adatközléseket, amelyek jellemzik azokat a karaktereket, akiket meg akar mutatni. Mindezzel gyorsan zavarba is hozza még azon olvasóit is, akik esetleg benne élnek abban a közegben, amelyről ír a szerző, avagy talán ismerik is magát a szerzőt, vagy éppen azokat a szereplőket, akiket a regényében sokszor néven is nevez. Ugyanakkor mit jelent egy név? Egy név, ami adott esetben ismerősen cseng néhány, a szerzőhöz közeli olvasó számára? Valójában, az idő elmúlásával, ezek a nevek már jelentésüket veszítik, a jövő olvasói szelektálnak, és a nevek mögött csak regényhősöket látnak, nem valóságos, hús-vér személyeket. Ilyen módon az a tény, hogy hősei valóságos személyekről vannak mintázva, és a nevek is

azonosak az eredeti szereplők neveivel, maga is „csapda” a szerző részéről, mert csak arról van szó, hogy a valóságos és a fiktív alakok keverednek egymással. Ugyanez a helyzet Pósa dokumentarista technikájával is: kéziratok, levelek, feljegyzések kerülnek bele a regény textúrájába, és alakulnak át szinte észrevétlenül kitalációkká, áldokumentumokká.

Ez a regény a haza és a hazatérés regénye. Pontosabban szólva, a *Hűséges szökés és hűtlen visszatérés* az otthonról szól, az otthonosság érzéséről, arról, hogy valahol „otthon kell lennünk a világban”. Nem túlzunk akkor, és nem is vagyunk pátoszosak, ha azt mondjuk, hogy ez a regény a *hazáról* szól, vagyis a mai Magyarországról, és benne a magyar társadalomról. Mondhatjuk azt is, hogy a magyar társadalomnak egy fiatal, vagy éppen kevésbé fiatal értelmiségi közegéről, de biztosak lehetünk abban, hogy nem csupán erről, hiszen az a közeg, amelyet a szerző bemutat, – mint cseppben a tengert – a társadalom egészét mutatja meg. Az elbeszélői ív, vagyis a történet maga elvezet minket a messizi idegenbe. Szándékosan fogalmazom ezt így, hiszen Dánia, illetve Koppenhága bizonyos szempontból csak a távollevés metaforája ebben a műben, egyáltalában nem a valóságos helyszín a fontos, hanem az elutazás ténye – az, hogy a hős, Halász Lilla elhagyja az otthont, a hazát, hogy aztán évek múlva újra megtalálja. Olyan ez a távoli pont, amelyet a szerző felvillant, mint Shakespeare *Hamlet*jében Helsingør, egyértelműen csak szimbólum, amely éppen a háttérét adja a „mesének”, valamint annak a nagyon erős érzelmi telítettségnek, ami a regényt, illetve a regény által közvetített üzenetet jellemzi.

Enciklopédikusság, krónikási hűség. Pósa Zoltán „otthonosság-történetében” tehát minden ott van, ami jellemzi a mai magyar hétköznapokat. A hősök mi magunk vagyunk, akik ebben a mai valóságban élünk. Mivel a szerző hősei mi magunk vagyunk, akik itt

Magyarországon, napjainkban, vagyis a mai valóságban élünk, ezért a fikció része lesz minden, ami minket megérint, vagy valaha megérintett, tehát a miniszterelnöki beszéd éppúgy, mint a modern kori népvándorlás, azaz a migránsok helyzete, vagy Brüsszel állandó tehetetlensége ebben a valóságos helyzetben. Ahogy írásom elején már említettem, minden dokumentarista gesztusnak létjogosultsága van ebben az esetben, vagyis nem lesz a szövegszövés terhére, mert háttérre, fikcióvá válik Pósa Zoltán írói műhelyében a bármilyen valóságos információ is.

Az írói technika, az építkezés sajátossága, ami szerzőnket jellemzi, mindenképpen eredeti, izgalmas különlegesség napjaink prózairodalmában. Mindemellett nem csupán ebben hoz szokatlant, eredetit a szerző: formailag olyan megoldásokat elevenít fel, amelyek a hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek elején jellemezték az új magyar prózát (így például Hajnóczy Péter írásait), de mára elvesztek. Ilyen – többek között – az, amikor is a szöveg néhol csupa nagybetűvel „szól”, néhol félkövéren, ezzel is a különböző megszólalások érzelmi telítettségét megjelenítve, mintegy vizuális gesztusként, a regényen belül.

Pósa Zoltán nagyregényét olvasni kell, sőt, olvasgatni. És olvasás közben megállapíthatjuk magunkban nyugodt szívvel: *otthon vagyunk*. Hiszen ráismérünk mindarra, ami körülvesz minket, amiben élünk, és tudatosul magunkban, hogy benne mozgunk a történetben. Amikor Pósat olvassuk, kor- és látletet tartunk a kezünkben, amely majd elmeséli az utókornak, milyen volt itt élni a késői Kádár-korban, illetve a rendszerváltás után, a fiatal demokráciában, hogyan alakultak át, torzultak el vagy éppen erősödtek meg személyiségek, egyéniségek, hogyan lettek belőlünk pozitív vagy negatív Hamletek, vagy éppen III. Richárdok, tehát shakespeare-i hősök.

Petőcz András